

FI lausuntopyyntö VV

1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimitilimessä	Toimielimen nimi
Siilinjärven kunta	Kati Kantanen	0447401951 / kati.kantanen@siilinjarvi.fi	27.3.2017	Kunnanhallitus

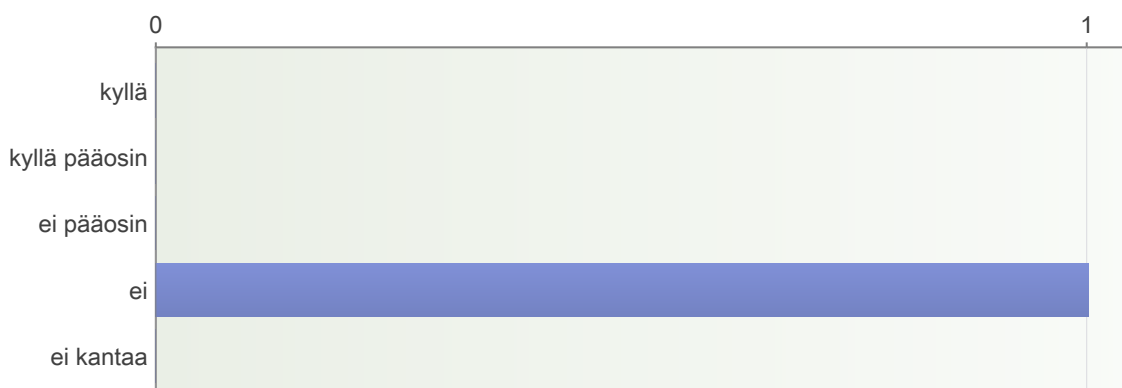
2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

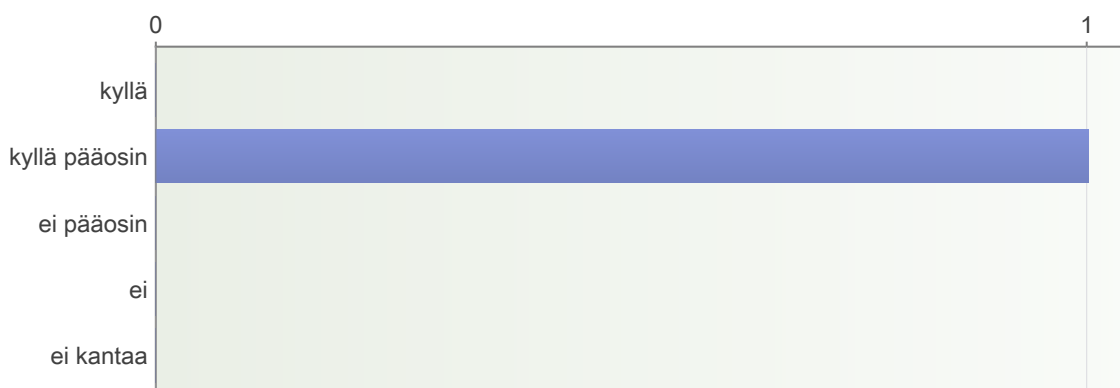
- Lakiluonnoksessa esitetty valinnanvapausmalli edistää sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuutta alueilla, joissa on mahdollisuus aitoon kilpailuun palveluntuottajien kesken. Kuitenkin alueelliset erot ovat suuret ja onkin todennäköistä, että palveluntarjontaa ei synny harvaan asutuille seuduille. Näin ollen uudistuksella ei paranneta palvelujen yhdenvertaista saatavuutta.

Väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisessa tulee huomioida, että hyvinvointi ja terveys jakautuvat epätasaisesti väestöryhmien välillä. Palvelujärjestelmän rakenteita uusimalla ei välttämättä korjata ja tasoiteta terveys- ja hyvinvointieroja vaan sillä voidaan ylläpitää ja vahvistaa sosiaaliryhmien välistä eroa palvelujen käytössä. Tämän vuoksi uudistuksessa on otettava erityisesti huomioon järjestelmän toimivuuden oikeudenmukaisuus monimuotoisen sosiaalisen eriarvoisuuden näkökulmasta. Terveys- ja hyvinvointierojen kaventamista edistetään muun muassa rakenteellisen eriarvoisuuden vähentämisellä, vaikutusten ennakoarvioinnilla, elintapoihin vaikuttamisella sekä palvelujen tasa-arvoisen saatavuuden ja käytön parantamisella. Tällöin lähtökohtaisesti asiakkaiden/potilaiden tilanteen ja tarpeiden kokonaisvaltaisessa huomioimisessa korostuu moniammatillinen yhteistyö palveluiden oikea-aikaisessa kohdentumisessa ja vaikuttavuudessa.

Palvelutuotannon pirstoutuminen monituottajamalliin aiheuttaa haasteen yhdenvertaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen integraatioon, sillä eri palveluiden yhteensovittamiseen tulee nykyiseen verrattuna uusia rajapintoja. Tämän vuoksi palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden paranemista on vaikea arvioida, sillä valinnanvapauslainluonnoksen keskeneräisyys hankaloittaa maakunta- ja sote-uudistuksen muodostaman kokonaisuuden arviointia. Tällä hetkellä vaikuttaa, että järjestelmä osoittautuu monimutkaisemmaksi etenkin heikoimmassa asemassa oleville asiakkaille/potilaille.

5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

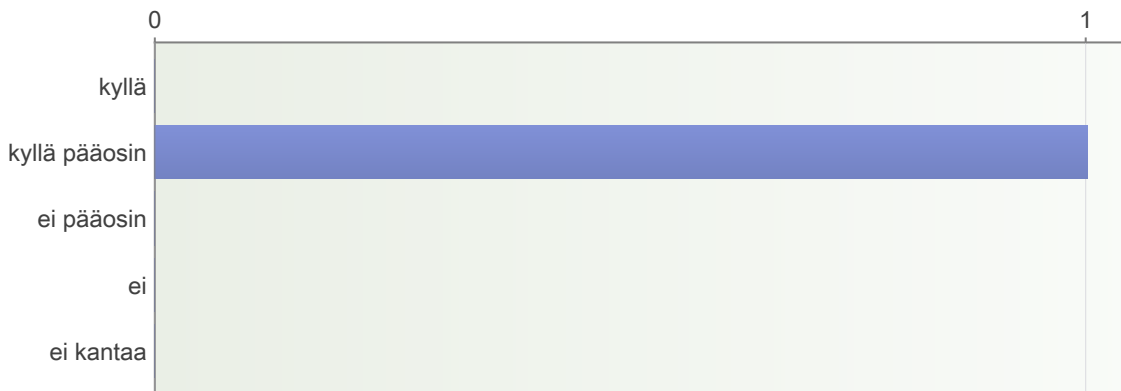
Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslainluonnos edistää kiistatta valintaan kykenevien ja motivoituneiden asiakkaiden/potilaiden vaikutusmahdollisuuksia. Uudistus sisältää kuitenkin merkittävän riskin erityisesti useita sosiaali- ja terveyspalveluita käyttävien ja erityisryhmien asiakkaiden/potilaiden osalta. Riski liittyy heidän kykyynsä ohjautua palvelujärjestelmässä ja arvioida saatavissa olevan tiedon puolueettomuutta ja luotettavuutta, jonka perusteella heidän tulisi tehdä valintoja palvelun sisällöstä käyttämällä maksuseteliä, asiakasseteliä ja henkilökohtaistabudjettia.

Tosiasiassa asiakkaiden/potilaiden vaikutusmahdollisuudet omiin palveluihinsa on vähäiset alueilla, joissa ei ole todellisia vaihtoehtoja valita palveluntuottajaa. Tällöin uudistus ei edistä tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan/potilaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihinsa.

7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

8. Vapaamuotoiset huomiot.

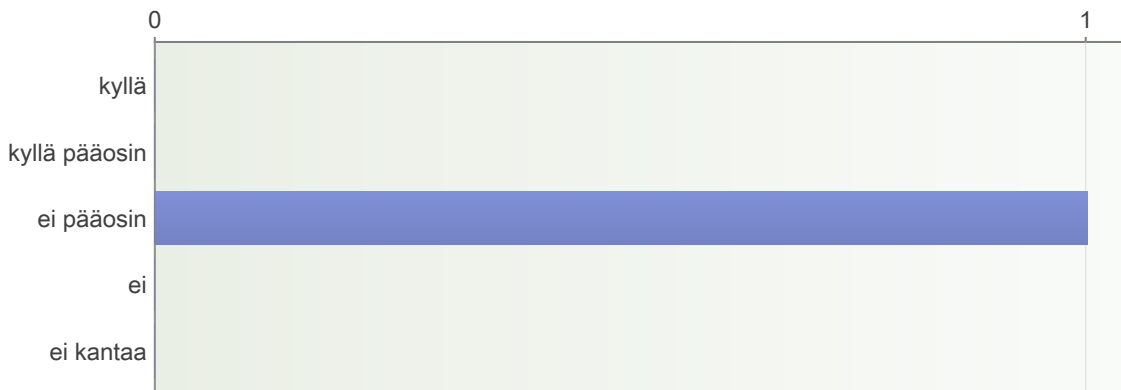
Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaille/potilaille, joilla on riittävät valmiudet muodostaa käsitys omasta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarpeesta, verrata sitä tarjolla oleviin palveluvaihtoehtoihin ja hakeutua palveluun, valinnanvapauslainluonnoksen mukainen uudistus lisää mahdollisuuksia heille omaan tilanteeseen sopivaan palveluun hakeutumiseen, mikäli on tarjontaa. Kuitenkin asiakkaille/potilaille, joiden kyky sosiaalisista tai terveydellisistä syistä on alentunut käyttää valinnanvapauttaan, saattaa esityksen mukainen uudistus vaikeuttaa tai pitkittää soveltuvaan palveluun hakeutumista ja hoidon/palvelun toteuttamista asiakkaan terveyttä ja hyvinvointia parhaiten edistävällä tavalla.

Valinnanvapauslainluonnoksessa ei ole yksiselitteisen selkeästi ja ristiriidattomasti määritelty valinnan vapauden toteuttamista tahdosta riippumattomassa hoidossa tai tilanteissa, joissa asiakkaan/potilaan ja ammattilaisen näkemykset eroavat palveluntarpeesta ja siihen soveltuvista menettelytavoista, kuten lastensuojelussa, mielenterveyspalveluissa ja päihdepalveluissa.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

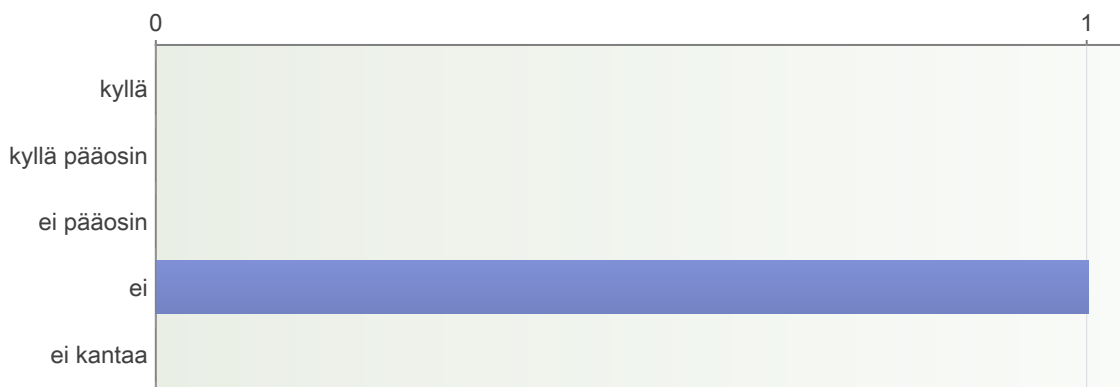
Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslainluonnoksessa määritelty laaja-alainen palveluntarve sisältää mahdollisuuden tulkintaan. Olennaista on, että epäselvää määrittelyä tarkennetaan, sillä esitetyllä tavalla toteutettu valinnanvapaus tekee sosiaali- ja terveyspalveluiden integraation ja saumattomien palveluketjujen luomisen haasteelliseksi. Haaste muodostuu pirstoutuvista toimintarakenteista, joissa työntekijäryhmät ja palvelut jakaantuvat eri organisaatioihin. Tämä ei lisää laaja-alaisesti yhteen sovitettuja palveluita tarvitsevien asiakas-/potilasryhmien mahdollisuutta saada sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita.

Monituottajamallissa on haasteena hoito- ja palvelukokonaisuuksien sekä tiedon yhteensovittaminen. Hoito- ja palvelukokonaisuuksien onnistumiseen vaikuttaa eri toimijoiden ja palveluntuottajien yhteistyön lisäksi oleellisesti asiakkaan/potilaan hoitomyönteisyys sekä asiakas-/potilastiedon liikkuminen eri tuottajien välillä. Huomionarvoista on, että asiakas/potilas voi kieltää tietojen käytön, koska kyse on toimintayksiköiden välisestä tietojen luovutuksesta. Lisäksi terveydenhuollon työntekijällä ei ole oikeutta sosiaalihuollon tietoihin eikä sosiaalihuollon työntekijällä terveydenhuollon tietoihin, vaan tietojen saamiseen tarvitaan asiakkaan/potilaan lupa.

11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

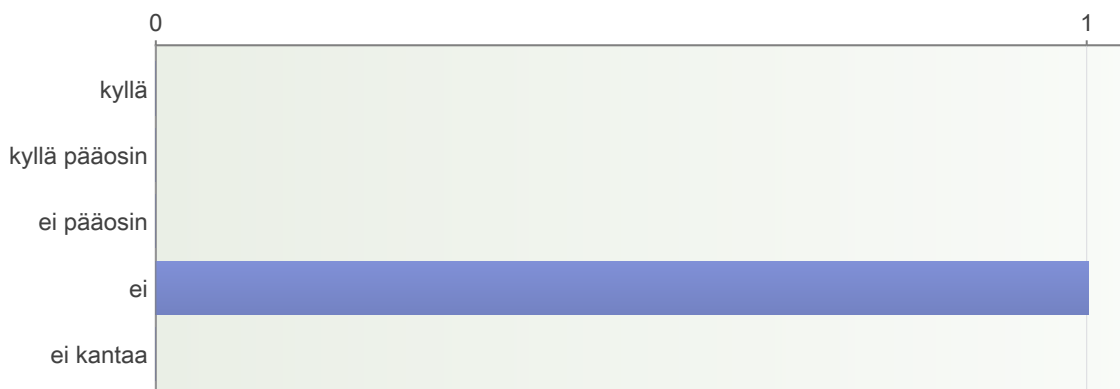
12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauden toteuttamiseen esitetyssä muodossa liittyy kustannuskehitykseen vaikuttavia epävarmuustekijöitä, jonka vuoksi uudistus ei anna riittäviä edellyksiä saavuttaa kustannusten kasvun hillintää. Keskeiset epävarmuustekijät ovat monituottajuudessa palvelujen yhteensovittamisessa, markkinoiden jakautumisessa sekä järjestäjiin ja tuottajiin liittyvissä kustannuksissa. Lisäksi kustannusten kasvun riskiä liittyy myös henkilökohtaiseen budjettiin, maksuseteliin ja suun terveydenhuollon suoran vallinnan palveluihin.

13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1

14. Vapaamuotoiset huomiot.

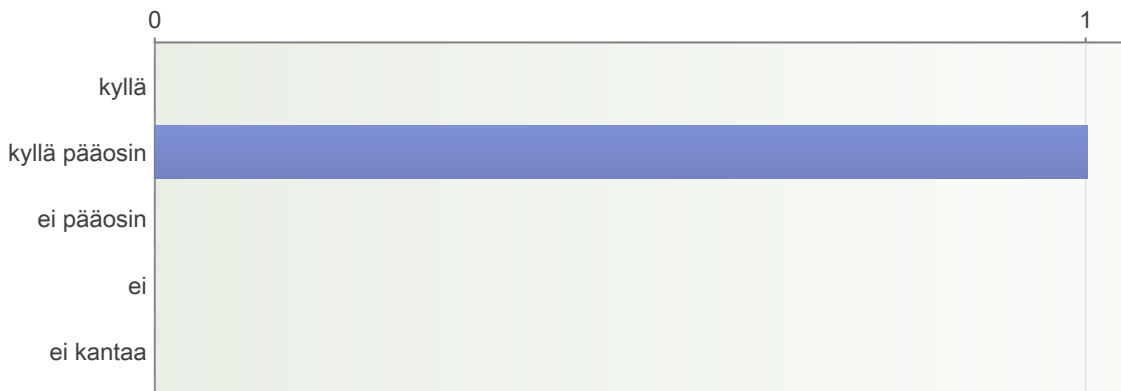
Vastaajien määrä: 1

- Maakuntalaki ja järjestämislaki eivät takaa asukkaiden tasapuolisia vaikutusmahdollisuuksia maakunnan toimintaan, sillä järjestämistä ohjaavan suoraan vaaleilla valitun maakuntavaltuuston kuntien paikkamäärä lasketaan asukasluvujen pohjalta. Pohjois-Savon alueella on asukasluvultaan sekä isoja että pieniä kuntia, jonka vuoksi asukkaiden tasapuolinen vaikutusmahdollisuus maakunnan toimintaan on vähäinen.

Toisaalta säännökset palvelujen järjestämistavoista kaventavat maakunnan päätösvaltaa liittyen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteuttamiseen. Tämän vuoksi valinnanvapauslainluonnoksessa oleva malli edellyttää yksinkertaistamista ja selkeyttämistä, jotta maakunnalla olisi laajemmat mahdollisuudet päättää esitettyjen tavoitteiden saavuttamisen keinoista.

15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Vastaajien määrä: 1

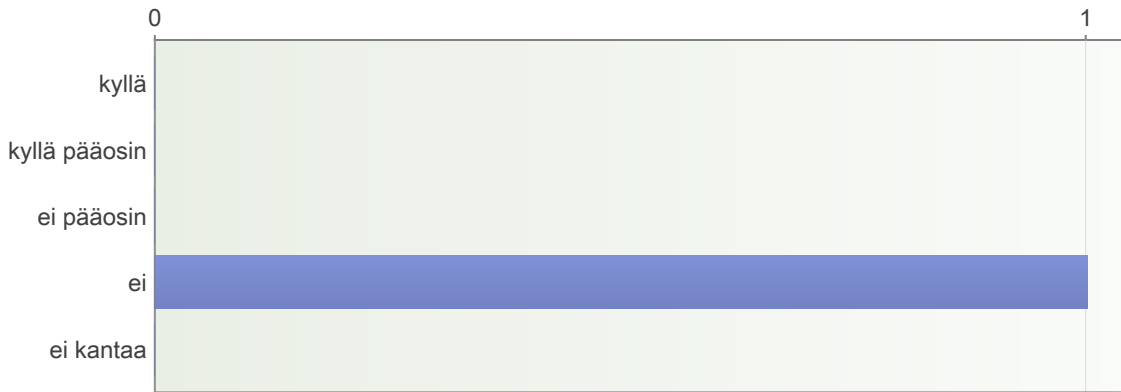
16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapausuudistus luo mahdollisuuksia edistää toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, mikäli tuottajille maksettava korvausmalli on toimintatapojen uudistamiseen ja palveluinnovaatioihin kannustava. Tosin tulevaisuuden haasteisiin on mahdollista varautua myös tarpeetonta ja yksityiskohtaista sääntelyä purkamalla, mikä edistäisi jo itsessään toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiötettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslainluonnoksessa perustason palvelujen sisältö on määritelty yleisellä tasolla kuvaten pääpiirteittäin nykyistenterveyskeskusten avoterveydenhuoltoa täydennettynä joillakin sosiaalihuollon palveluilla. Vastaavasti laajennettuun perustason on kirjattu kuuluviksi asiakkaan tilapäisesti ja lyhytaikaisesti tarvitsemat sosiaalihuoltolain 14 § 1 momentin mukaiset palvelut. Määritelmät ovat sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta epäselviä, sillä palvelujen sisältö on mahdollista järjestäjän ja palvelun tuottajien ymmärtää eritavoin. Toisaalta sosiaalipalveluita tarvitsevan asiakkaan kohdalta on usein mahdottomuus arvioida onko palveluntarve lyhytaikaista ja tilapäistä vai pitkäaikaista.

Neuvolapalveluiden sijoittuminen sote-keskusten ja maakunnan liikelaitosten välille aiheuttaa huolta pitkälle kehitettyjen äitiys- ja lastenneuvolapalveluiden osalta. Uhkana on, että lainsäädännöllä heikennetään neuvolapalveluiden laatua ja samalla hävitetään jo olemassa olevaa integraatiota. Huomionarvoista onkin, että tämän hetken suomalainen neuvolajärjestelmä tunnetaan maailmalla hyvin. Tämän vuoksi neuvolapalveluiden ei tulisi olla valinnanvapauden piirissä ainakaan ensimmäisessä vaiheessa. Neuvolapalveluiden ennaltaehkäisevä työ sekä todella tärkeä verkostoitunut työskentely varhaiskasvatuksen sekä muiden lapsiperhepalveluiden kanssa vaarantuu pirstoutumisen myötä.

Käytännössä lainluonnoksessa on liian paljon tulkinnanvaraisuutta, jonka vuoksi perustason ja laajennetun perustason palveluiden sijoittuminen sote-keskusten ja maakunnan liikelaitoksen välillä tulee tarkentaa. Palvelukokonaisuudet ja asiakkaan/potilaan liikkuminen ovat vaikeasti hallittavissa ja hahmotettavissa. Epäselvää on esimerkiksi onko nykyistä vastaavaa lähetekäytäntöä peruspalvelujen ja erityispalvelujen välillä ja miten asiakas/potilasohjautuu maakunnan

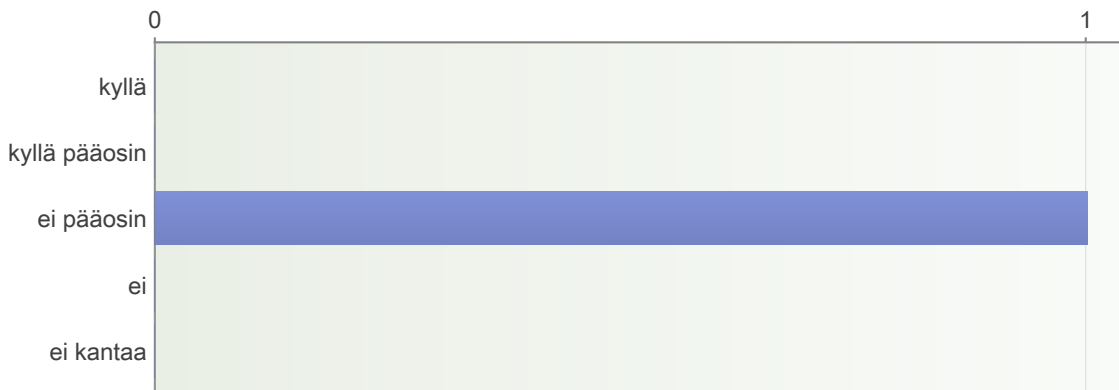
liikelaitoksesta takaisin sote-keskukseen. Toisaalta huolena on myös pienten sairaanhoitopiirien näkökulmasta, että kuka päivystää erikoissairaanhoidossa, kun poliklinikan pitäjät siirretään sote-keskuksiin.

19. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämistä vastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

21. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

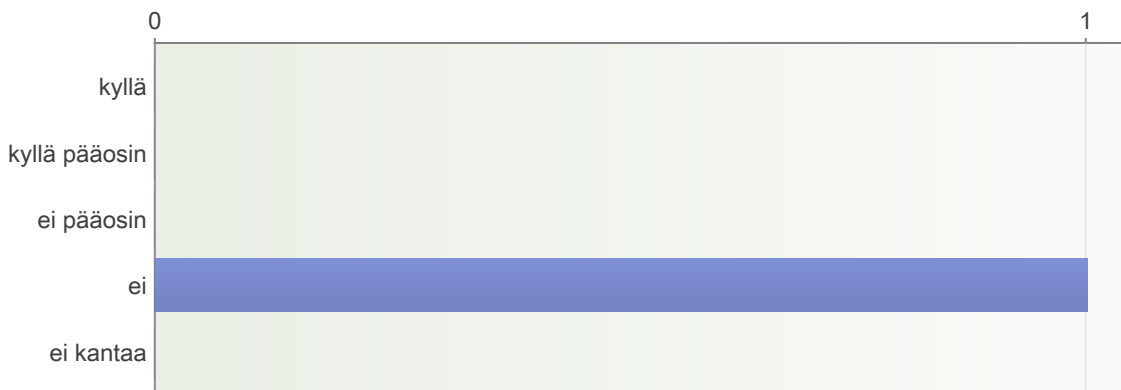
- Maakunnalla ei ole riittäviä ohjaus- ja vaikutusmahdollisuuksia maksusetelijärjestelmän kanton, sillä verkostomaisessa tuotantorakenteessa ja maksu- ja asiakaseteleitä sekä henkilökohtaista budjettia käytettäessä maakunnan ja kaikkien tuottajien välille ei synny välitöntä sopimus- tai muuta ohjaussuhdetta. Näin ollen maksusetelijärjestelmä ei turvaa maakunnalle riittäviä ohjaus- ja vaikutusmahdollisuuksia järjestämistä vastuun kannon näkökulmasta.

Yhtenä huolestuttavana näkökulmana lainluonnoksen perusteella on se, että sote-keskus voisi voisi suppeimmillaan olla jopa virtuaalinen toimija, joka voi hankkia käytännössä kaikki palvelut muilta tuottajilta. Lakiluonnoksessa ei ilmene, kuinka paljon sote-keskuksella itsellään täytyy vähintään olla omaa palvelutuotantoa. Toisaalta virtuaalinen toimija herättää huolen etenkin harvaan asuttujen alueiden osalta; digitaalisuus ei ole kaikissa tilanteissa soveltuva ratkaisu vaan sosiaali- ja terveyspalveluiden luonne edellyttää myös ihmisen kohtaamista.

Lisäksi lain valmistelussa on otettava huomioon väestön jakautuminen ja harvaan asutut alueet. Voiko järjestäjä olettaa, että myös syrjäseuduilla on mahdollisuus yksityisen palveluntuottajan palveluihin vai onko julkinen palveluntuottaja lähtökohtaisesti niin sanotusti takuupalveluntuottaja. Mikäli asetelmaa ei huomioida palveluntuotannon kustannuksissa ja rahoituksessa, niin tällöin lainsäädännöllä mahdollistetaan yksityisen ja julkisen palveluntuottajan asettaminen lähtökohtaisesti eriarvoiseen asemaan.

22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

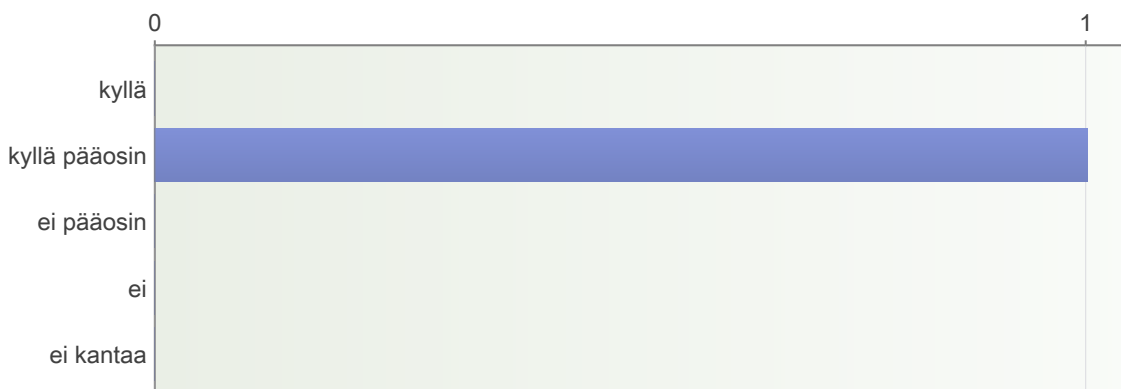
23. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lainluonnoksen mukaan maksuseteliä käytettäessä suoran valinnan palvelun tuottajalla säilyy kuitenkin kokonaisvastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta sekä palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta sekä maksusetelipalvelun tuottajan tekemistä virheistä. Suoran valinnan palvelun tuottajalla ei kuitenkaan ole juuri mahdollisuutta puuttua asiaan, sillä asiakas/potilas saa vapaasti valita maksusetelipalvelun tuottajan. Tämä kokonaisvastuun pirstoutuminen liikelaitoksen, maakunnan, suoran valinnan palvelun ja maksusetelipalvelun tuottajan välillä on epäselvä.

24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

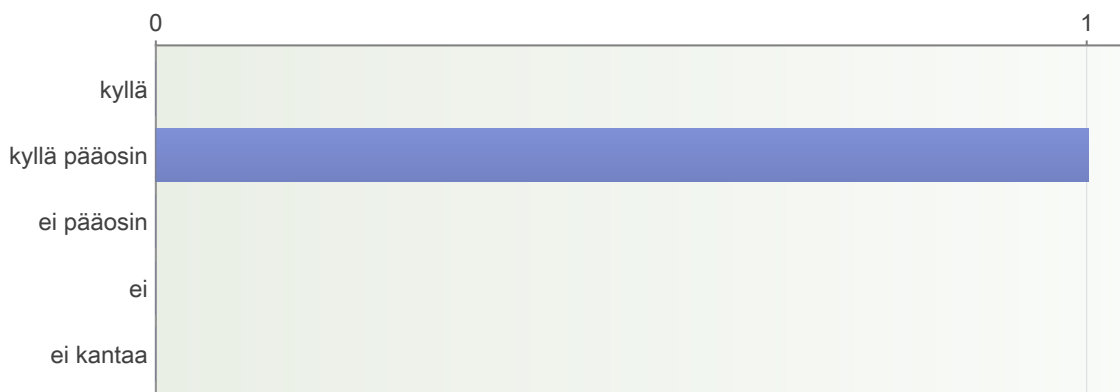
25. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maksusetelijärjestelmä mahdollistaa asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palveluiden toteutukseen, mikäli hänellä on riittävästi tietoa palvelun tarpeestaan, kykyä arvioida eri vaihtoehtoja maksusetelin käyttämisessä, riittävästi puolueetonta tietoa tarjolla olevista palveluista ja niiden laadusta sekä kyky tehdä tietoon perustuvia valintoja. Kuitenkaan kaikilla ei välttämättä ole valmiuksia vertailla eri palveluntuottajia palvelun sisällön ja laadun näkökulmista, jolloin valintaa saattaa ohjata pääosin mielikuvat ja markkinointi.

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

Vastaajien määrä: 1

27. Vapaamuotoiset huomiot.

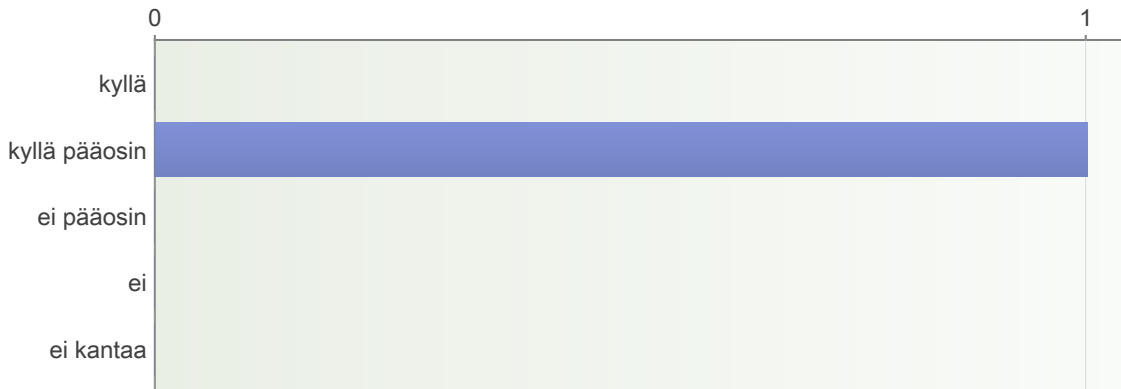
Vastaajien määrä: 1

- Säännökset antavat asiakkaalle/potilaalle mahdollisuuden valita palvelujen tuottaja, mikä tosin on riippuvainen maakunnan toimipisteiden määrästä ja sijainnista. Toisaalta kaikilta osin asiakkaan/potilaan mahdollisuus valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste ei ole tarkoituksenmukaista, mikäli hänen itsensä tai hänen läheistensä tekemien valintojen seurauksena sosiaali- ja terveystalouden palvelujen saaminen viivästyy, kuten lastensuojelussa, päihde- ja mielenterveyspalveluissa.

Epäselvää on matkakustannusten korvautuminen jatkossa, kun asiakas/potilas valitsee palveluntuottajan. Asia nousee esille etenkin harvaan asutuilla alueilla, missä ei kulje julkiset yhteydet. Tuottaako asiakkaan/potilaan valinnanvapaus yhteiskunnalle tältä osin lisäkustannuksia?

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

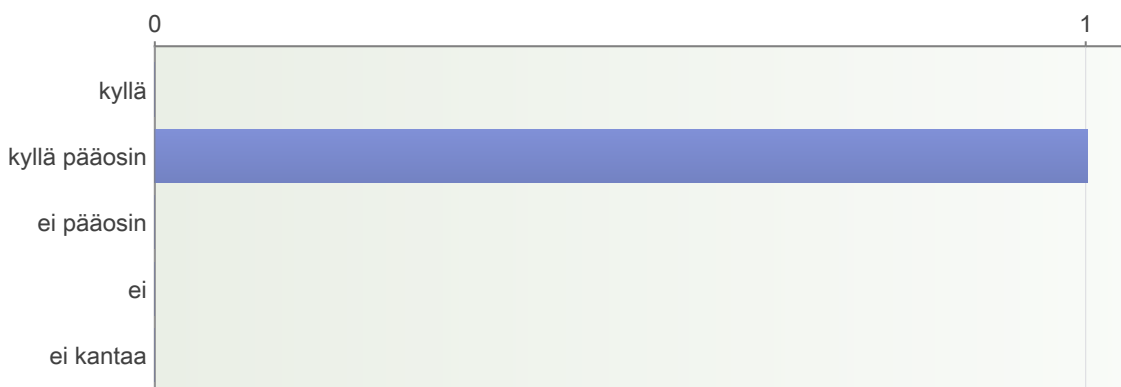
29. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakassetelin käyttöönotto lisää oleellisesti asiakkaan valinnanvapautta. Säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta ei ole kaikilta osin kiistattomat, sillä valinnanvapaus kohdistuu vain yhtiömuotoisiin palveluntuottajiin. Lisäksi epäselvyyttä on siinä, miten asiakassetelillä hankittavat palvelut määritellään.

30. 10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

31. Vapaamuotoiset huomiot.

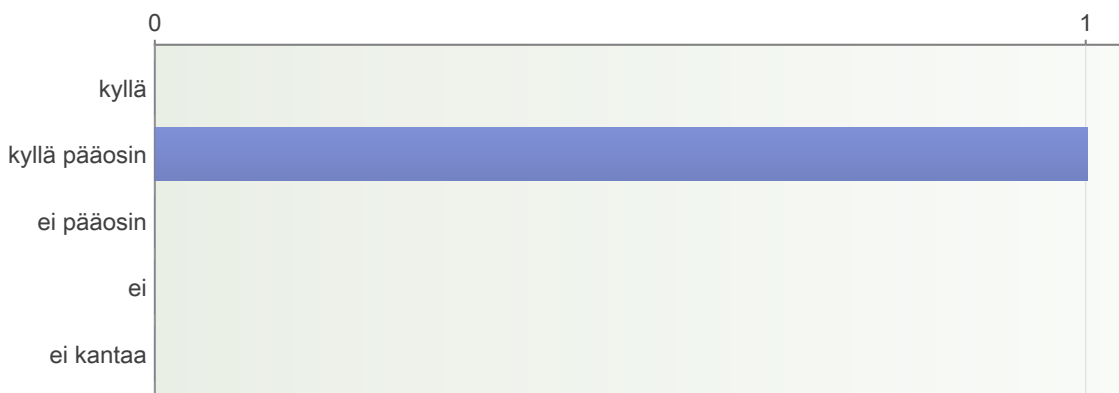
Vastaajien määrä: 1

- Käytännössä maakunta joutuisi yhtiöttämään sellaiset omat palvelunsa, joihin se haluaa asiakasseteliasiakkaita. Tällöin riskinä on, että maakunnalla on rinnakkain sekä yhtiötettyä että ei-yhtiötettyä tuotantoa samoja palveluja varten, mikä on ongelmallinen säästötavoitteen kannalta.

Maakunnan ohjaus- ja vaikutusmahdollisuutta järjestämisvastuun kannon näkökulmasta vaikeuttaa se, että maakunnan ja kaikkien tuottajien välille ei lainkaan synny välitöntä sopimus- tai muuta ohjaussuhdetta tai se jää välilliseksi.

32. 10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Vastaajien määrä: 1

33. Vapaamuotoiset huomiot.

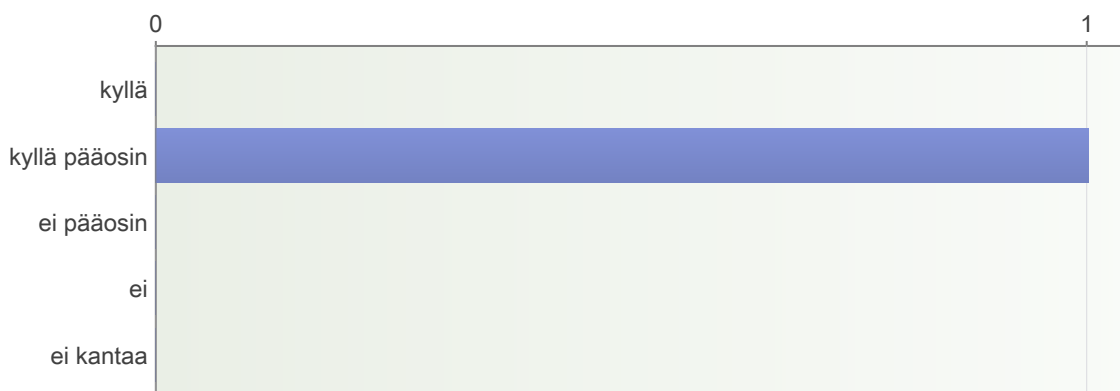
Vastaajien määrä: 1

- Asiakassetelijärjestelmän käyttöönotto turvaa asiakkaan/potilaan valinnanvapauden toteutumista, mutta lainluonnoksessa oleva määrittely maakunnan velvollisuudesta käyttää palvelujen järjestämisessä asiakasseteliä riittävässä määrin turvatakseen asiakkaan valinnanvapautta muissa kuin suoran valinnan palveluissa rajoittaa maakunnan päätöksentekoa tarpeettomasti. Maakuntien itsehallinnollisen aseman ja niissä vallitsevien erilaisten olosuhteiden vuoksi kiinteän vähimmäistason määrittely on haasteellista vaikka tavoitteena olisikin varmistaa merkittävä asiakkaan valinnanvapauden lisääminen kaikissa maakunnissa.

Maakunnan liikelaitoksen henkilöstön riittävyteen ja palveluiden saatavuuteen voi olla vaikutusta asiakassetelillä tarjottavilla palveluilla, sillä yhtiöttämisvelvollisuuden seurauksena haaste eräiden ammattiryhmien saatavuudesta tulevat kasvamaan. Tällä on vaikutusta erityisesti maakunnan liikelaitoksen tuottamien palveluiden saatavuuteen. Toisaalta on epäselvää, voivatko sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset työskennellä sekä maakunnan liikelaitoksen että maakunnan yhtiöiden palveluksessa.

34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

35. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtaisen budjetin käyttö lisää asiakkaan/potilaan valinnanvapautta ja antaa asiakkaalle/potilaalle mahdollisuuden vaikuttaa tarvitsemiensa palveluiden toteutukseen, mikäli asiakkaalla on tosiasiallinen kyky tehdä valintansa hyvinvointi- ja terveyshyötyä tuottavalla tavalla. Tosin tähän liittyy myös merkittäviä riskejä asiakkaiden palvelujen jatkuvuuden ja kustannusten hallitsemattoman kasvun näkökulmasta. On kuitenkin epäselvää, miten taataan asiakkaiden/potilaiden tasavertaisuus henkilökohtaista budjettia määriteltäessä ja miten kyetään tuetulla päätöksentekojärjestelmällä tukemaan asiakkaiden/potilaiden kykyä hallinnoimaan henkilökohtaista budjettiaan.

36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti).

Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

37. Vapaamuotoiset huomiot.

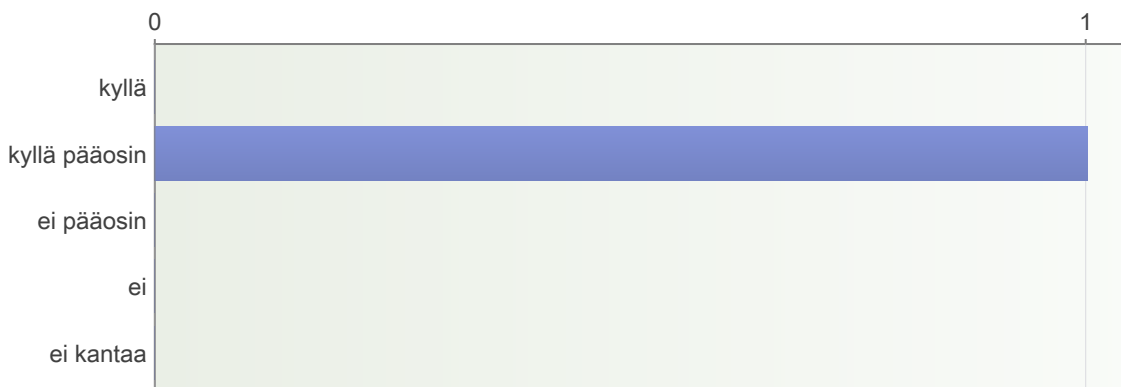
Vastaajien määrä: 1

- Lainluonnoksen perusteluiden mukaiset päätöksenteossa tukemista koskevat säännökset ovat luonnollinen osa sosiaali- ja terveydenhuollon perustehtävää, jonka vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista luoda rinnalle lakisääteistä vapaaehtoisuuteen perustuvaa tuetun päätöksenteon järjestelmää. Toisaalta on epärealistista, että vapaaehtoisvoimin tai maakuntien välisenä vaihtotyönä onnistuisi tukea antavien henkilöiden toiminta siten, että heillä olisi ammattilaista paremmat valmiudet saada asiakas/potilas ymmärtämään palvelujen valitsemiseen liittyvät seikat. On myös erittäin todennäköistä, että tukea tarjoavan henkilöiden saatavuus voi osoittautua ongelmalliseksi.

Tuettua päätöksentekoa tarvitsevat asiakkaat/potilaat, jotka ovat erityisen tuen tarpeessa. Heidän palvelujen osalta on tärkeää palveluneuvonnan ja -ohjauksen tai muun ohjaavan tuen tehostaminen siltä osin kuin heillä on vaikeuksia ymmärtää käytettävissä oleva toiminta- ja päätösvaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia sekä asioida itsenäisesti uudistetussa toimintaympäristössä. Tämä on ammatillista osaamista edellyttävä tehtävä, joka on vastuutettava keskitetysti maakunnalliselle ohjaus- ja neuvontarakenteelle. Tästä muodostuu väistämättä kustannuksia.

38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

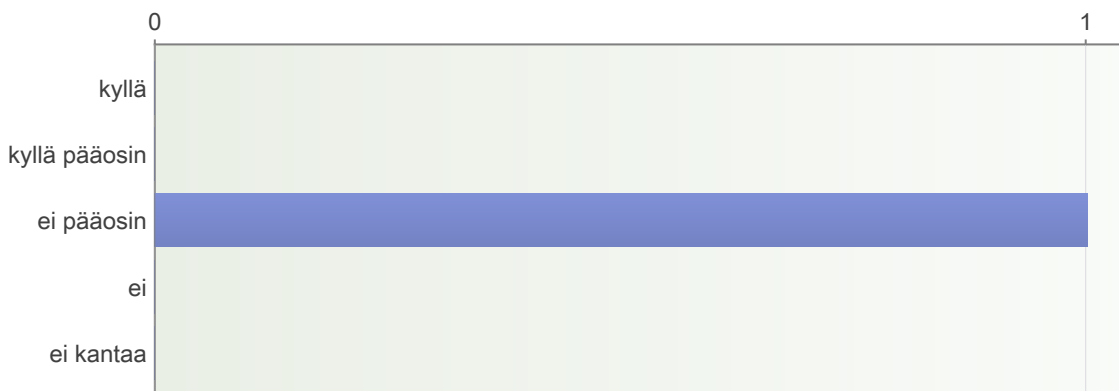
39. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta ovat pääosin tarkoituksenmukaisia vaikkakin aiheuttavat maakunnalle runsaasti hallinnollista työtä sekä sitovat asiantuntijaresurssia. Tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyt edellyttävät uudenlaista sopimusoikeudellista osaamista. Toisaalta lainluonnoksessa mainitaan tuottajien akkredointi, mikä edellyttää kriteerien yhdenmukaisen määrittelyn olevan käytettävissä ennen palveluntuottajien ilmoittautumisen alkamista.

40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

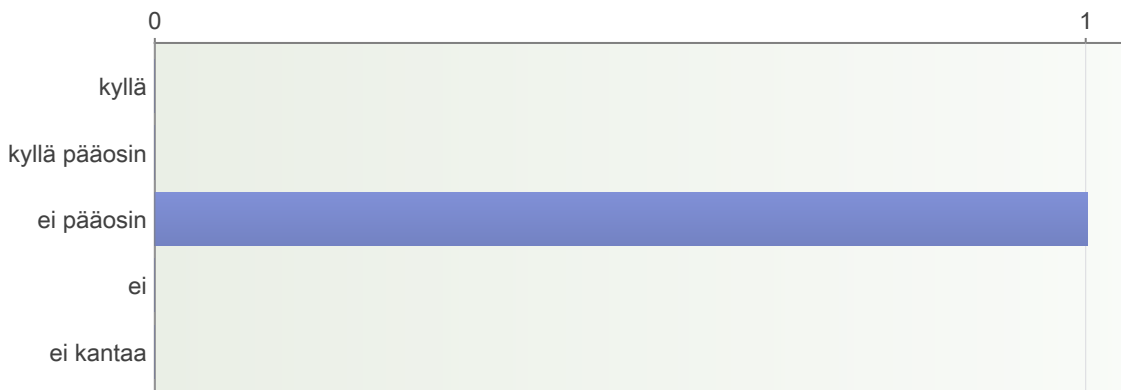
41. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta eivät pääosin ole tarkoituksenmukaisia, sillä lainluonnoksessa oleva muotoilu on ongelmallinen järjestämisvastuussa olevan maakunnan kannalta. Sen mukaan maakunta on sidottu kahden muun oikeushenkilön väliseen sopimukseen ja sen ehtoihin palvelun tuottamisesta. Toisaalta esimerkiksi maakunnan oikeudesta irtisanoa tai purkaa sopimus vaikuttaa olevan vaikeasti tulkittavissa, kuten lakisääteisten velvoitteiden noudattamatta jättämisen toistettavuus. Lisäksi irtisanomisajan vähimmäiskesto voi olla joissakin tilanteissa kohtuuttoman pitkä. Nämä edellä mainitut asiat osaltaan kaventavat osapuolten sopimusvapautta, jonka vuoksi olisikin harkittava määräysten yksityiskohtaisuutta.

42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

43. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

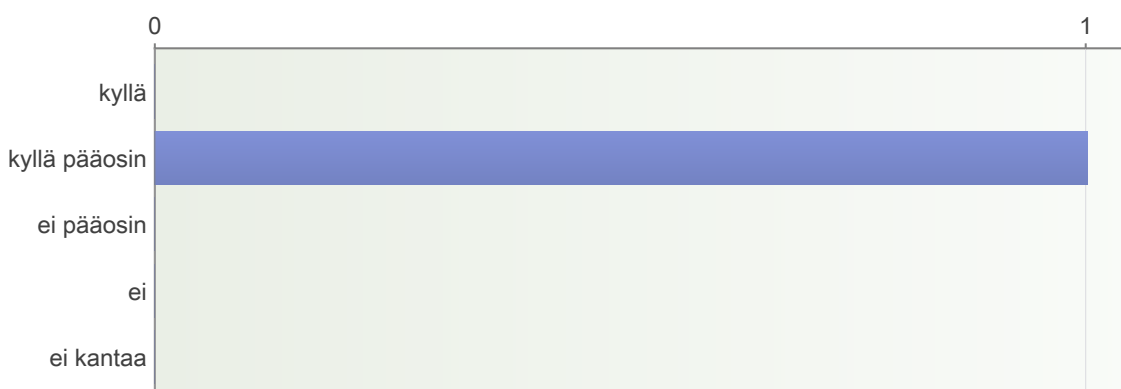
- Säännökset palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista eivät pääosin ole uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia, sillä lainluonnoksessa esitetty maakunnan yhtiöittämisvelvoitteeseen liittyä haasteita, kuten kilpailuetu suhteessa muihin toimijoihin, valtiontuki ja kilpailuneutraliteetti.

On myös todettava, että palvelun tuottajan velvoitteet voivat karsia varsinkin pienten tuottajien ilmoittautumista palveluntuottajaksi vaikka palveluntuottajien velvoitteet muun muassa raportoida tietoja ovat perusteltuja asiakkaiden/potilaiden valinnanvapauden käyttämisen ja valintojen tekemisen näkökulmasta.

44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

Vastaajien määrä: 1

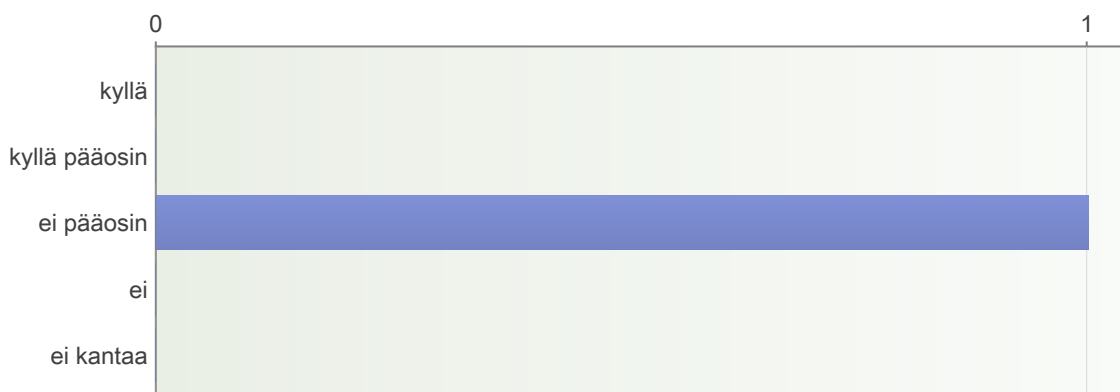
45. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Määräytymisperusteena kiinteä tarveperusteinen sekä suoriteperusteinen maksu tuottajalle on periaatteessa hyvä, mutta edellyttää palvelujen laatua ja tehokkuutta edistävien kannusteiden luomiseksi tuottajille maksettavien korvausten perusteiden määrittelemistä. Määrittelyssä on otettava huomioon kiinteän korvauksen suuruus siten, että omavastuuosuus on kohtuullinen eikä estä tarpeenmukaiseen hoitoon hakeutumista. Toisaalta kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset sisältävät riskin, mikä voi rohkaista tuottajaa ohjaamaan suuria kustannuksia tai niiden riskiä aiheuttavia asiakkaita/potilaita liikelaitoksen tai toisen suoran palvelun tuottajan hoidettavaksi sekä kohdennettuun asiakashankintaan.

46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

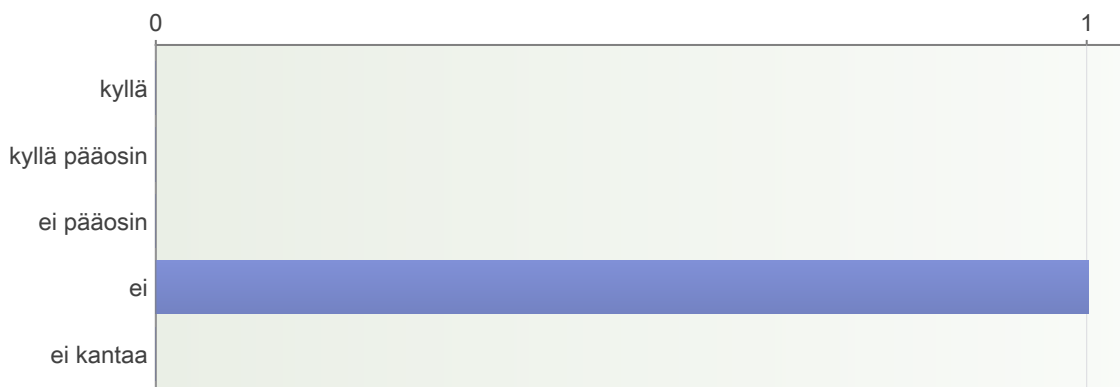
47. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta eivät pääosin ole tarkoituksenmukaisia vaikka maakunnan mahdollisuus sopia muista korvauksista palvelun tuottajan kanssa on kannatettavaa. Sääntely on kuitenkin varsin yleisluonteista, mistä ei ole arvioitavissa tosiasiallisesti korvausjärjestelmän muotoutumista.

48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

49. Vapaamuotoiset huomiot.

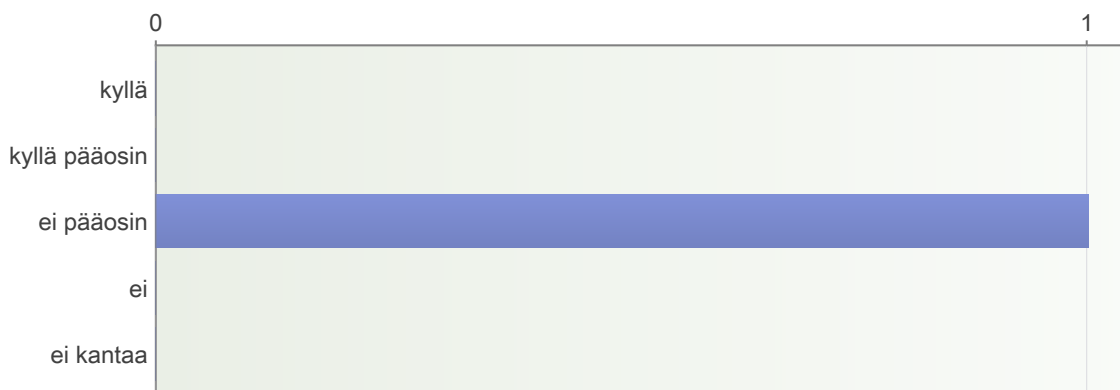
Vastaajien määrä: 1

- Siirtymäsäännösten mukaan maakunnan on siirrettävä perustasoon kuuluvat sekä laajennettuun perustasoon kuuluvat suoran valinnan palvelut sosiaali- ja terveyskeskusten tuotantovastuulle viimeistään 1.1.2021. Kuitenkin julkisesti on ollut esillä, että markkinat avautuvat suoran valinnan sote-keskuksille ja suunhoidon yksiköille 1.1.2019, jolloin otetaan käyttöön myös asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti. Tämä sisältää palvelujen jatkuvuudelle riskin, jonka vuoksi valinnanvapauden toimeenpanolle on varattava riittävä siirtymäaika.

Riittävä siirtymäaika on ehdoton edellytys kustannusten nousun riskin minimoimiseksi, sillä eriaikaisuus maakunnan yhtiöittämisessä ja markkinoiden avautumisessa voi synnyttää ylimääräisiä kustannuksia muun muassa sen vuoksi, ettei maakuntien tuottajat kykene sopeuttamaan omaa toimintaansa riittävän nopeasti osana maakunnan liikelaitosta. Toisaalta eriaikaisuus heikentää myös merkittävästi maakunnan yhtiöiden asemaa kilpailussa.

50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

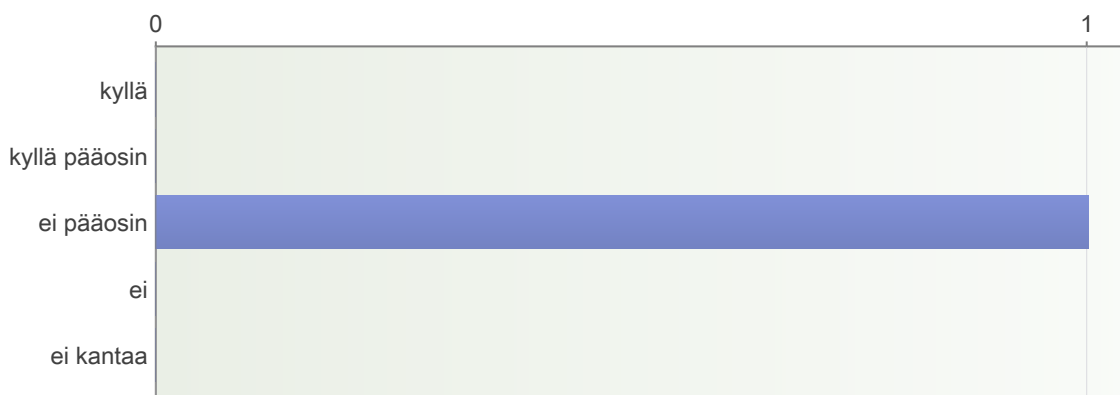
51. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslainluonnos ei pääosin anna maakunnille riittäviä edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen, koska se supistaa maakunnan mahdollisuuksia käyttää järjestämisvastuuseen liittyvää valtaa ja toteuttaa järjestämisvastuutaan.

52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Vastaajien määrä: 1

53. Vapaamuotoiset huomiot.

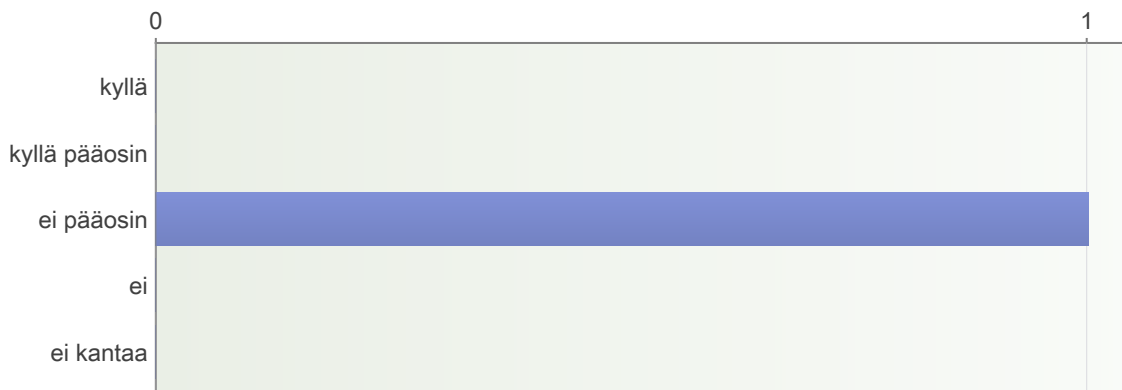
Vastaajien määrä: 1

- Esitys ei pääosin anna riittäviä edellytyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen, koska merkittävänä riskinä on, että sosiaali- ja terveydenhuollon markkinat painottuvat kaupunkikeskuksiin, joissa sosiaali- ja terveydenhuollon markkinat ovat jo olemassa. Esityksellä ei turvata markkinoiden syntymistä kaupunkikeskusten ulkopuolelle.

Toisaalta esitys ei anna myöskään riittäviä edellytyksiä pienille palveluntuottajille, koska asetettujen vaatimusten johdosta pienet yritykset karsiutuvat erityisesti suoran valinnan palvelujen tuottajista pois. Näin ollen esitys tukee keskittymiskehityksen jatkumista suuremmille tuottajille, mikä vähentää kilpailua.

54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Vastaajien määrä: 1

55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Ei vastauksia.

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitetyt muutokset myötävaikuttavat valinnanvapauden ja markkinoiden asteittaiseen vahvistumiseen kilpailun ja monituottajuuden lisääntymisenä, mutta valitettavasti sosiaali- ja terveydenhuollon markkinat ovat jo pääosin keskittyneet suuremmille tuottajaorganisaatioille. Onkin erittäin todennäköistä, että keskittymiskehitys jatkuu uudessa toimintaympäristössä vähentäen samalla kilpailua. Pienille tuottajille markkinoille tulon haasteena on tuottajien velvoitteet etenkin tietojärjestelmäpalveluihin liittymisen ja raportointivelvoitteiden osalta.

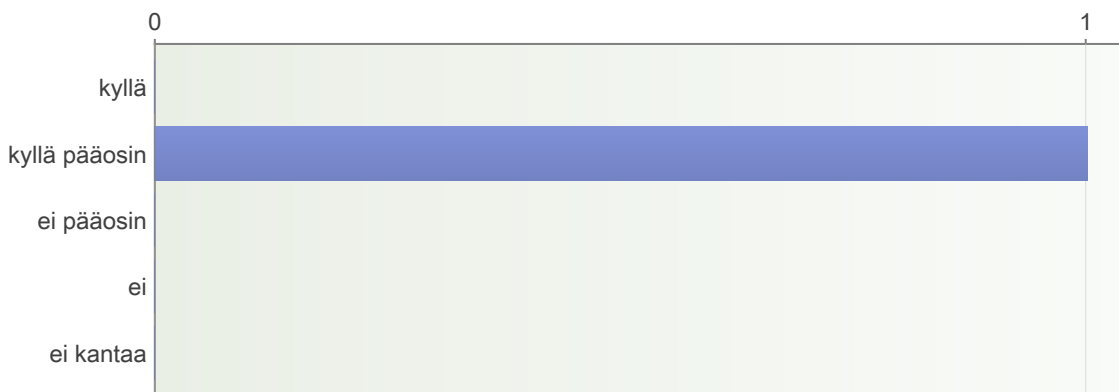
57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaan/potilaan lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa parantaa todennäköisesti palveluihin/hoitoon sitoutumista, edistää parhaimmillaan itsehoitoa ja hoidon jatkuvuutta. Oletettavaa on myös, että lisääntyvällä valinnanvapaudella edistetään hoidon vaikuttavuutta. Tämä edellyttää, että asiakkaalla/potilaalla valintoja tehdessä luotettavaa tietoa sekä kykyä käyttää sitä. Muutoin riskinä on, että markkinointi ja mainonta ohjaavat asiakkaiden/potilaiden valintoja, jolloin kysynnän lisääntyminen sosiaali- ja terveyspalveluissa voi kohdentua epätarkoituksenmukaisella tavalla uudistuksen tavoitteisiin nähden.

58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

59. Vapaamuotoiset huomiot.

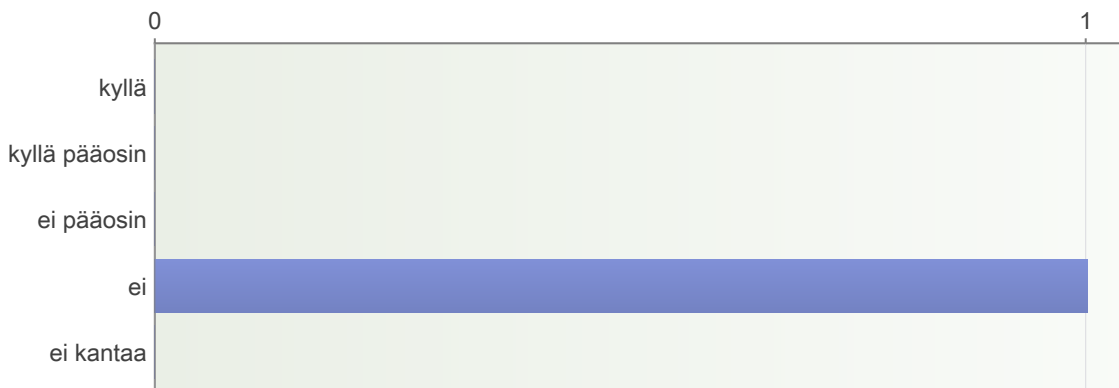
Vastaajien määrä: 1

- Suun terveydenhuollon näkökulmasta suoran valinnan palvelun muutoksessa palveluiden saatavuus parantuu vaikka alueellista tasa-arvoa uudistus ei maantieteellisen keskittymisen johdosta todennäköisesti paranna. Toisaalta saatavuuden parantuminen lisää todennäköisesti kysyntää, joten valinnanvapauden toteuttaminen edellyttää nykyistä vahvempaa palveluneuvontaa- ja ohjausta.

Suun terveydenhuollon näkökulmasta keskeistä on kannustinperusteisten korvausten kohdentuminen terveyttä ja toimintakykyä edistävästi, kannustamatta kuitenkaan tarpeettomaan hoitoon. Toisaalta on huolehdittava myös suun terveydenhuollon asiakasmaksujen kohtuullisuudesta, jotta asiakkaat/potilaat hakeutuvat hoitoon ja hoidolla on jatkuvuutta. Riskinä on, että korkea omavastuu maksuissa kasvattaa terveys- ja hyvinvointieroja.

60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

61. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Uudistuksen vaikutuksia on arvioitu suppeasti nostaan esille valinnanvapauslainsäädännön myönteisiä vaikutuksia ja riskejä. Vaikutusarvioinnissa on kuitenkin selkeitä puutteita johtuen valmistelun keskeneräisyydestä, loppuvaiheessa tehdyistä muutoksista ja näyttöön perustuvan arvioinnin puutteesta. Keskeisiä puutteita ovat muun muassa julkinen käsittelemättömyys taloudellisista vaikutuksista, vaikutusten arviointi kuntasidosryhmiin sekä hallinnon rakenteen ja byrokratian kasvamisen arviointi.

Vaikuttavuuden arvioinnin luotettavuutta heikentää myös se, että lainsäädännön lisäksi osa vaikutuksista riippuu maakuntien tekemistä päätöksistä. Uudistuksen vaikutuksen arvioinnin osalta tulisikin olla varsin kriittinen sote-uudistukselle asetettujen integraatio-, talous- ja yhdenvertaisuustavoitteiden saavuttamisesta, joita ei ole nyt oikein ja riittävästi huomioitu vaikutusten arvioinnissa.

62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Sote- ja maakuntauudistus ja siihen liittyvä valinnanvapauslainsäädäntö ovat isoin hallinnon ja toimintatapojen muutos, joka heikentää radikaalisti kunnan mahdollisuutta vaikuttaa sosiaali- ja terveystalouteen. Näin ollen uudistuksella on merkittävä vaikutus kunnan houkuttelevuuteen, sillä keskeisenä vetovoimatekijänä on ollut hyvin toimivat peruspalvelut.

Siilinjärven kunnan sosiaali- ja terveydenhuollossa on jo toteutettu laaja-alainen palveluiden yhteen sovittaminen. Palveluntuotanto on tuottavaa, tehokasta ja edullista. Tämän hetken näkymänä on, että uudistuksen myötä palvelutaso heikkenee hajottaen samalla toimivat ja integroidut palvelukokonaisuudet. Haasteena onkin turvata hoito- ja palvelukokonaisuuksien eheys ja saumaton integraatio. Lisäksi lisähaasteena on sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuntaan jäävien toimintojen yhteensovittaminen tuottajien määrän lisääntyessä.

Toisaalta uudistuksen valmistelu on ollut varsin tempoilevaa, mikä on halvaannuttanut luontaista kehittymistä. Uudistuksen vuoksi on esimerkiksi digitaalisaation kehittäminen jäissä, koska ei ole järkevää toteuttaa kalliita hankintoja yhteisten linjausten puuttuessa.

63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Hallituksen esityksen arviointia hankaloittaa lausuntoluonnoksen keskeneräisyys sekä lainvalmistelun eriaikaisuus sote- ja maakuntauudistusta koskevien lainsäädännön valmistelun ja arvioinnin kanssa. Valinnanvapauslainluonnos on vaikeasti hahmotettavissa etenkin käytännön toimeenpanon osalta. Tosiasiassa sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksen irrottaminen maakunnalliseksi toiminnaksi vaikeuttaa mahdollisesti yhteiskunnallisten muutosten ja ongelmien hallintaa.

Hallituksen esitysluonnoksessa keskeisten termien määrittely on puutteellista, mikä vaikeuttaa omalta osaltaan hallituksen esityksen realistista arviointia. Näin ollen määrittelyyn ja sanamuotoihin tulee lainjatkovalmistelussa kiinnittää huomiota.

Valinnanvapauslainluonnoksessa vaikuttaa olevan ristiriitaisuuksia voimassa olevan lainsäädännön ja asetusten suhteen esimerkiksi asiakas- ja potilastietojen käsittelyn osalta.

Hallituksen esitysluonnoksen haasteena on, että asiakkaan/potilaan elämäntilanteen kokonaisvaltainen huomioiminen vaikeutuu, mikäli hän ei hakeudu saman palveluntuottajan palveluihin. Tällöin merkittävänä

riskinä on, että terveys- ja hyvinvointierojen kasvaminen asiakkaiden/potilaiden välillä.

Toisaalta uhkana on myös se, että valinvapauslainsäädännöllä edistetään niin sanotusti paremmassa asemassa olevien terveyttä ja hyvinvointia. Tämä on sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta ongelmallista, sillä todennäköisesti pitkäaikaissairauksien hoito kärsii sekä moniongelmaisten henkilöiden tunnistaminen ja palveluihin ohjaus heikentyy.

Tosiasiaassa vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin riippuvat maakunnan kyvystä ohjata tuottajia ja velvoittaa yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa.

64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Vastaajien määrä: 1

- Ei yksilöityjä säädösmuutosehdotuksia.